

Diplomatski zvezek

november 2024

št. 9

Začetek 12. slovenskih razvojnih dnevov, Državni zbor
Avtor: MZEZ

“

Čeprav je Slovenija v svetovnem merilu majhen donator, je njen prispevek neprecenljiv. Veliko od aktualnih humanitarnih kriz nosi tudi slovenski prstni odtis solidarnosti.

Tanja Fajon
ministrica za zunanje in evropske zadeve

”

UVODNIK

Pripravili smo vam zadnjo številko Diplomatskega zvezka v tem letu, ki je bilo tudi na mednarodnem parketu spet zelo razgibano. Slovenija je kot članica Varnostnega sveta in kot tudi sicer odgovorna in vidna članica mednarodne skupnosti svoje aktivnosti usmerila v reševanje številnih globalnih vprašanj in izzivov.

Uspešno izvedeni 12. slovenski razvojni dnevi, ki so potekali med 15. in 22. oktobrom, so se dotaknili številnih izmed teh tem. Letos so potekali pod naslovom Za svet brez lakote, bili pa so posvečeni svetovni prehranski varnosti in boju proti lakoti ter slovenskim humanitarnim in razvojnim prizadevanjem na tem področju. Poročamo o razgibanem dogajanju na konferenci.

Med aktualnimi dogodki povzemamo tudi vsebino tretje konference o umetni inteligenci, ki se je tokrat posvetila vprašanju prihodnosti izobraževanja in umetni inteligenci kot dejavniku sprememb.

Pred vami je poglobljeno razmišljanje kolegice Tadeje Forštner Perklič o izzivih Organizacije združenih narodov in poteku septembrskega vrha o prihodnosti, svoj zelo zanimiv pogled nanj podaja tudi slovenski mladinski delegat.

V središču stalne rubrike Blejski strateški forum je tokrat strateško predvidevanje, kateremu se je posvetil tudi eden od panelov na letošnji konferenci. S pogledom na to, kar je bilo, odkrivamo pomen delovanja slovenskih diplomatov v Organizaciji združenih narodov tudi v preteklosti; v ospredju prispevka Veleposlaništva Republike Slovenije v Dublinu pa je »Plečnikova Ljubljana«.

Prijetnemu branju vas prepuščamo z željami za uspešen zaključek leta in se veselimo skupnih podvigov tudi v prihodnjem letu.

Marjana Prvinšek Bokal, nam. urednice

VSEBINA

- 12. slovenski razvojni dnevi
- konferenca "Prihodnost izobraževanja, umetna inteligenca kot dejavnik sprememb"
- Razmišljamo: "O OZN in Vrhu o prihodnosti"
- BSF: Strateško predvidevanje za boljšo prihodnost
- Bilo je...: V Varnostnem svetu OZN 1950/51
- DKP - tokrat izbrano: VP Dublin
- Zadnja stran

12. SLOVENSKI RAZVOJNI DNEVI: ZA SVET BREZ LAKOTE

12. slovenski razvojni dnevi pod naslovom *Za svet brez lakote* so bili posvečeni svetovni prehranski varnosti in boju proti lakoti ter slovenskim humanitarnim in razvojnim prizadevanjem na tem področju. Med 15. in 22. oktobrom 2024 se je po Sloveniji odvila vrsta dogodkov, katerih namen je bil ozaveščanje o zaskrbljujočih razmerah po svetu, razkoraku med humanitarnimi potrebami in razpoložljivimi viri ter dejavnikih, ki ogrožajo prehransko varnost.

Osrednja dogodka Slovenskih razvojnih dnevov sta bila mednarodna konferenca in drugi slovenski humanitarni forum o svetovni prehranski varnosti, ki ga je odprla predsednica Republike Slovenije in častna pokroviteljica humanitarnega foruma Nataša Pirc Musar.

Predsednica se je v otvoritvenem nagovoru osredotočila na zaskrbljujoč položaj otrok, žrtev konfliktov, in podelila priznanje učenkam, ki sta sodelovali v nagradnem natečaju Slovenske karitas »Za svet brez lakote«.

Podelitev priznanja / Avtor: MZEZ

Na panelu »Začarani krog med oboroženimi konflikti in prehransko krizo« je sodelovala ministrica Tanja Fajon, ki je obžalovala, da je v Gazi lakota postala orodje za vojskovanje in da ljudje umirajo, ker nimajo dostopa do humanitarne pomoči. Slovenija nudi humanitarno pomoč, otrokom iz Gaze pa tudi rehabilitacijo; v Varnostnem svetu OZN za vzpostavitev miru uporablja vsa politična sredstva, ki jih ima na voljo.

Ministrica Fajon na panelu / Avtor: MZEZ

Panelisti – poleg ministrice so sodelovali še generalni komisar Agencije Združenih narodov za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na Bližnjem vzhodu (UNRWA) Philippe Lazzarini, namestnik izvršne direktorice Svetovnega programa za hrano (WFP) Carl Skau in nacionalna koordinatorka Karitasa Malawi Chimwemwe Nyambose Ndhlovu – so razpravljali o zaskrbljujoči globalni prehranski krizi, predvsem z vidika humanitarne pomoči, preprečevanja konfliktov in izgradnje miru.

Govorili so tudi o tem, kako zagotoviti varen in neoviran humanitarni dostop v kriznih razmerah, kako zaščititi kritično civilno infrastrukturo in vzpostaviti varne pogoje za pridelovanje hrane – tudi s humanitarnim razminiranjem ter učinkovitim upravljanjem obdelovalnih površin in vodnih virov.

.....

Slovenija utrjuje sodelovanje s Svetovnim programom za hrano (WFP).

V okviru 12. slovenskih razvojnih dnevov se je Slovenija pridružila mednarodni Koaliciji za šolske obroke, ki si pod okriljem WFP prizadeva, da bi do leta 2030 vsem otrokom po svetu v šoli zagotovili zdrav in hranljiv obrok.

.....

Podpis izjave o zavezi za sodelovanje v Koaliciji za šolske obroke / Avtor: MZEZ

Panel »Prehranska varnost in izgradnja trajnostnih prehranskih sistemov« je z uvodnim nagovorom odprla predsednica Državnega zbora mag. Urška Klakočar Zupančič. Opozorila je na zaskrbljujoče svetovne prehranske razmere, pri čemer je lakota skoraj desetina svetovnega prebivalstva le simptom. Poudarila je, da se je treba spoprijeti z njenimi vzroki, kot so oboroženi spopadi, spremembe podnebja in ekonomske neenakosti.

Panel »Prehranska varnost in izgradnja trajnostnih prehranskih sistemov« / Avtor: MZEZ

Razpravljavci – med njimi državna sekretarka v Ministrstvu za zunanje in evropske zadeve dr. Melita Gabrič, izvršna direktorica Eko-nomske komisije Organizacije združenih narodov za Evropo (UNECE) Tatiana Molcean, predsedujoči Odboru za razvojno pomoč (OECD DAC) Carsten Staur, namestnik ministra za gospodarstvo Ukrajine in trgovinski predstavnik Ukrajine Taras Kačka in predsedujoči evropski konfederaciji nevladnih organizacij s področja trajnostnega razvoja CONCORD Rilli Lappalainen – so govorili o glavnih izzivih pri preoblikovanju globalnih prehranskih sistemov in vlogi, ki jo imajo pri tem agencije in programi OZN.

Posebno pozornost so namenili vprašanju, ali do leta 2030 sploh še lahko dosežemo svet brez lakote, kar je drugi cilj trajnostnega razvoja v okviru Agende 2030.

Na konferenci je predsedujoči OECD DAC Carsten Staur tudi predstavil Poročilo medsebojnega pregleda mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije. Pohvalil je slovenski sistem mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči. Slovenija je mala država, vendar z velikim vplivom, h kateremu prispeva tudi nestalno članstvo v Varnostnem svetu. Pohvalil je predvsem slovenska prizadevanja na področju enakosti spolov in pozval k povečanju deleža bruto nacionalnega dohodka za uradno razvojno pomoč ter k bolj osredotočenemu delovanju v partnerskih državah in z multilateralnimi organizacijami.

Predsednica Državnega zbora Klakočar Zupančič in ministrica Fajon / Avtor: MZEZ

V okviru razvojnih dnevov je v Državnem zboru potekal Nacionalni posvet o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarne pomoči. Odprli sta ga ministrica za zunanje in evropske zadeve Tanja Fajon in predsednica Državnega zbora Urška Klakočar Zupančič. Predstavniki ministrstev, izvajalskih partnerjev, nevladnih organizacij in strokovne javnosti so pregledali dosedanje dosežke in opravili razpravo o usmeritvah razvojnega sodelovanja v prihodnje. Posebno pozornost so posvetili razpravi o priporočilih medsebojnega pregleda mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije.

Ob robu konference je ministrica Tanja Fajon podpisala tudi sporazum o skupnem projektu Slovenije in Svetovnega programa za hrano za krepitev podnebne odpornosti skupnosti v sušnih predelih Kenije. S tem bomo prispevali k izboljšani prehranski varnosti lokalnih skupnosti ter k ustvarjanju zaposlitvenih možnosti za ranljive skupnosti s posebnim poudarkom na mladih, ženskah in invalidih.

Več o prispevku Slovenije k prehranski varnosti lahko preberete [tukaj](#).

TRETJA NACIONALNA KONFERENCA O UMETNI INTELIGENCI "PRIHODNOST IZOBRAŽEVANJA – UMETNA INTELIGENCA KOT DEJAVNIK SPREMEMB"

Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve je 15. oktobra 2024 na gradu Jable gostilo tretjo nacionalno konferenco o umetni inteligenci (UI), drugo v letošnjem letu. Tretja nacionalna konferenca o UI je predstavljala nadaljevanje in vsebinsko nadgradnjo prvih dveh konferenc v organizaciji našega ministrstva.

Osnovni namen prve konference novembra 2023 je bilo povezovanje akademsko-raziskovalne sfere z gospodarstvom in javno upravo ter krepitev mednarodnega sodelovanja in informiranja med vsemi temi deležniki v Sloveniji. Druga konferenca junija 2024 se je vsebinsko osredotočila predvsem na v prvi polovici letošnjega leta najbolj aktualne teme s tega področja: (1) na novo zakonodajo EU glede UI, (2) na implementacijo Nacionalnega programa spodbujanja razvoja in uporabe UI v Sloveniji ter (3) kibernetске grožnje in zaščito pred hibridnim vojskovanjem s pomočjo UI. Že ob pripravi programa za drugo konferenco je po pomembnosti močno izstopalo področje izobraževanja s pomočjo sodobnih pristopov, ki jih prinaša UI, prav tako pa usposabljanja zaposlenih v javni upravi in drugih oseb zunaj rednih izobraževalnih procesov za spoznavanje uporabe novih modelov in tehnologij UI.

Osrednja tema tretje konference Prihodnost izobraževanja – umetna inteligenca kot dejavnik sprememb, je bila, kako dojemati in razumeti vpliv UI na sodobne izobraževalne procese, kakšne so možnosti uporabe UI na področju izobraževanja in usposabljanja ter kako UI spreminja tradicionalne metode poučevanja, učenja in ocenjevanja.

Tretjo konferenco o umetni inteligenci smo organizirali z Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in inovacije, Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje ter Ministrstvom za digitalno preobrazbo. Uvodne nagovore na konferenci so imeli minister za visoko šolstvo, znanost in inovacije dr. Igor Papič, državna sekretarka v Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje Janja Zupančič in državna sekretarka v Ministrstvu za digitalno preobrazbo dr. Aida Kamišalić Latifić.

Uvodni govorniki konference
Avtor: MZEZ/ZAN

Med udeleženci konference so bili predstavniki osnovno- in srednješolskega ter univerzitetnega izobraževanja, predstavniki gospodarstva in javne uprave, pa tudi najvidnejši strokovnjaki za UI iz akademske in raziskovalne sfere, saj so teme o izzivih uporabe UI in možnostih, ki jih ta prinaša v izobraževalni sektor, izredno aktualne.

Nenazadnje je UI izredno pomembna tudi na področju diplomacije oz. na mednarodnem področju, saj so nove tehnologije in digitalne veščine tu že danes izredno pomembne.

Ključne so tako za analizo informacij in dokumentov, analitiko geopolitičnih trendov, uporabo umetne inteligence v kriznem upravljanju, strateško napovedovanje možnih mednarodnih scenarijev in pripravo odzivov na to, za digitalno diplomacijo z uporabo najsodobnejših orodij, kibernetско zaščito, nenazadnje pa tudi za avtomatizacijo rutinskih nalog in delovnih procesov.

Konferenca je potekala v treh panelih; prvi panel z naslovom Vključevanje UI v osnovnih in srednjih šolah: izzivi in priložnosti je bil osredotočen predvsem na to, kako umetna inteligenca spreminja šolski sistem s poudarkom na izboljšanju učnega procesa in pripravi učencev za digitalno prihodnost.

Drugi panel z naslovom Visokošolsko izobraževanje v dobi UI se je posvetil vplivu UI na visokošolske ustanove in na spreminjajoče se zahteve trga dela ter na to, kako se visokošolski programi prilagajajo prihodnjim poklicem.

AKTUALNO

Tretji panel z naslovom Vseživljenjsko učenje in UI pa je prikazal, kako modeli UI olajšajo vsakodnevno učenje in kako to znanje postaja nujno na vseh ravneh – tako formalnega kot neformalnega izobraževanja in usposabljanja zunaj rednih izobraževalnih procesov. V tem panelu je sodeloval tudi vodja Diplomske akademije MZEZ dr. Andraž Zidar.

Sodeč po odzivih in množični udeležbi na konferenci (več kot 300 navzočih na lokaciji in prek video povezave) je bila obravnavana tema zelo aktualna. Ob koncu konference, ki jo je sklenil državni sekretar v Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in inovacije dr. Jure Gašparič, je bilo povzeto, da je UI eno od ključnih orodij, ki bodo oblikovala prihodnosti izobraževanja. Za uspešno uporabo UI v izobraževanju in usposabljanju pa je nujno, da izobraževalne ustanove proaktivno in sistemsko podprejo njeno uvajanje.

Posebej je potrebno ozaveščanje izobraževalcev, učencev in staršev, študentov ter drugih učečih se o pomenu, vlogi in možnostih smiselne uporabe UI ter zagotavljanje ustreznega usposabljanja za razvoj znanja in veščin na tem področju na vseh ravneh.

Odločanje o vključevanju UI v izobraževalni proces pa mora biti premišljeno in vključujoče ter temelječe na sodelovanju med odločevalci, izobraževalnimi ustanovami, gospodarstvom in širšo družbo, prav tako pa morajo biti zagotovljeni etična načela in enakopravnost, nikakor pa ob tem ne sme priti do povečevanja razlik zaradi (ne)dostopnosti teh tehnologij.

Panelisti na temo vključevanja UI v osnovno in srednješolsko izobraževanje
Avtor: MZEZ/ZAN

Glasbeni nastop gimnazijk GSŠRM Kamnik
Avtor: MZEZ/ZAN

O OZN IN VRHU O PRIHODNOSTI

Razmišlja: Tadeja Forštner Perklíč

Organizacija združenih narodov (OZN), ustanovljena 1945 kot plod intenzivne multilateralne diplomacije s ciljem preprečiti ponovitev svetovne vojne, ostaja temelj mednarodnega sistema in že 79 let bije bitko za mirnejši, varnejši, pravičnejši, enakopravnejši in uspešnejši svet. Duh in poslanstvo Ustanovne listine OZN sta aktualna tudi danes, ko se je svet že korenito spremenil in ko je število članic z 51 v letu 1945 naraslo na trenutnih 193, pri čemer se je skokovito povečalo tudi število nedržavnih akterjev.

Pogosto je slišati kritike na račun OZN, česa ta ne naredi, da je birokracije preveč in da manjka učinkovitost. Vsakodnevno realnost, ko svet beleži največ konfliktov po drugi svetovni vojni, se spopada z eksistencialnimi grožnjami okolju, vključno z zgodovinsko rekordnimi visokimi temperaturam, in ki jo ob geopolitičnih tenzijah spremljajo novice in fotografije trpljenja ljudi po svetu zaradi različnih vzrokov, je težko pojasniti s tem, da vendarle obstajajo dogovorjeni načini reševanja sporov in mednarodnopravna načela ter da je za doseganje rešitev potreben čas. Realnost je namreč taka, da je OZN močan toliko, kolikor je močna volja njegovih članic.

Temu sledi tudi hitrost njegovih (re)akcij. S tem večkrat težko razumljivim dejstvom se Slovenija intenzivno sooča sedaj, ko po več kot dvajsetih letih ponovno sedi v Varnostnem svetu OZN. Ob aktualnem dogajanju v Gazi, Ukrajini in Sudanu se je nemogoče pretvarjati, da Varnostni svet, katerega primarna naloga naj bi bila skrb za vzdrževanje mednarodnega miru in varnosti, deluje dobro in učinkovito. A vendar je ključnega pomena, da se nadaljujejo prizadevanja za doseganje kompromisa in nujnih odločitev, s čimer se Slovenija proaktivno ukvarja v številnih dosjeh in hkrati zagovarja nujnost reforme Varnostnega sveta. V prvi vrsti bi bilo treba izboljšati geografsko zastopanost in dogovoriti okvirje za (ne)uporabo veta.

OZN ni popolna organizacija. Kritik spričo nekaterih zamujenih priložnosti, neuspehov in napak, kot sta bili tudi Srebrenica in Ruanda, ni mogoče ignorirati. Po drugi strani kritike in osredotočenost na delovanje OZN, ko gre za vprašanja mednarodnega miru in varnosti, revščine, razvoja in usklajevanja kolektivnega mednarodnega odziva, kažejo tudi na to, da so pričakovanja do OZN (še vedno) zelo visoka. To negira delovanje tistih, ki pod vprašaj postavljajo *raison d'être* OZN in se spogledujejo z alternativami obstoječemu sistemu. Že samo dejstvo, da je toliko voditeljev še vedno vsak september pripravljenih priti na splošno razpravo Generalne skupščine OZN, utrjuje položaj organizacije.

Kljub pomanjkljivostim sistema OZN si je brez njega težko predstavljati svetovno ureditev. Brez svetovne organizacije, kot je OZN, bi bil svet gotovo bolj razdrobljen, države pa bi bile bolj zazrte vase. Soodvisnost današnjega sveta zahteva več mednarodnega sodelovanja, zato je obstoj OZN kot edinstvene platforme sodelovanja držav sveta še kako relevanten. Ob nudenju platforme za meddržavno sodelovanje so velikega pomena aktivnosti, s katerimi specializirane agencije, skladi in programi OZN konkretno vplivajo na življenje ljudi po svetu. Gre za pomoč lačnim, cepljenje, humanitarne odzive, delovanje mednarodnih sil za ohranjanje miru itd. Vsako leto se zato 24. oktobra, ko zaznamujemo dan OZN in s tem začetek veljavnosti Ustanovne listine, v ospredje postavijo cilji in vrednote, za katere si organizacija prizadeva, prav tako pa tudi konkretne aktivnosti, ki pomagajo izboljševati stanje na različnih koncih sveta.

Po besedah nekdanjega generalnega sekretarja OZN Hammarskjölda Združeni narodi »niso bili ustvarjeni, da bi človeštvo odpeljali v nebesa, ampak da bi rešili človeštvo pred peklom«. To pojmovanje, ki se je okrepilo do te mere, da je OZN prepoznan kot moralni kompas razvoja človeštva in globalnega razumevanja (ne)sprejemljivega obnašanja v mednarodni skupnosti, napotuje k razmisleku o reformi in nadgradnji sistema OZN.

RAZMIŠLJAMO

Slovenija je med tistimi, ki podpirajo razpravo o okrepitvi globalnega upravljanja in reformi multilateralnega sistema, ki temelji na Ustanovni listini OZN, spoštovanju človekovih pravic in mednarodnega prava. Ne gre za lahko nalogo, vendar je ta nujna, da bo lahko OZN odražal današnjo stvarnost in se učinkovito odzival na sodobne večplastne izzive. V tej luči je septembra letos, tik pred splošno razpravo Generalne skupščine OZN, potekal vrh o prihodnosti. V pripravah nanj je bilo slišati izraze podpore časovni umeščenosti vrha, a tudi dvome, ali gre za pravi vrh ob nepravem času, saj se OZN sooča s kritikami glede (ne)učinkovitosti in je vzdušje v OZN, tudi zaradi prepogoste uporabe veta v Varnostnem svetu, slabo.

Prizadevanja za pripravo vrha so se začela s 75. obletnico OZN in pozivom generalnemu sekretarju OZN naj pripravi priporočila za prihodnost. Leta 2021 je bilo pripravljeno poročilo Naša skupna agenda, na katerega je vplivala tudi pandemija covid-19 – globalna zdravstvena kriza, ki je pokazala, da svet potrebuje več mednarodnega sodelovanja in solidarnosti. Dokument vključuje številna priporočila, med drugim tudi predlog za pripravo vrha o prihodnosti. Generalna skupščina je nato sklenila, da bo vrh potekal septembra 2024 in sprejel v medvladnih pogajanjih usklajen politični dokument, tj. pakt za prihodnost. Države članice OZN so se strinjale, da je pakt osredotočen na pet ključnih ciljev, in sicer ponovno potrditi Ustanovno listino OZN, dati zagon multilateralizmu, pospešiti izvajanje obstoječih zavez, povrniti zaupanje in dogovoriti se o rešitvah za nove izzive. Kot je na vrhu o prihodnosti dejal generalni sekretar OZN Guterres, »ne moremo ustvariti prihodnosti za naše vnuke s sistemom, ki so ga zgradili naši stari starši«.

Pa je vrh o prihodnosti, na katerem je bil potrjen pakt za prihodnost, ki vključuje dva aneksa, Globalni digitalni dogovor in Deklaracijo o prihodnjih generacijah^[1], mogoče označiti kot uspešen? Dejstvo je, da je pakt najobsežnejši globalni politični dokument v zadnjih letih. Je rezultat pogajalskega procesa, v katerem so se morala pričakovanja severa in juga, vzhoda in zahoda združiti na skupnem imenovalcu. Predstavlja kompromis med različnimi dojemanimi problemom in ravnmi ambicij članic na celo vrsto vprašanj – od trajnostnega razvoja, mednarodnega miru in varnosti, znanosti in tehnologije, mladih in prihodnjih generacij do globalnega upravljanja. Pakt bi lahko bil v kakšnem delu bolj ambiciozen oz. bi vključeval še kakšno temo. Izostal je npr. ukrep o podnebnju, miru in varnosti, za omembo katerega si je prizadeva Evropska unija. Ne glede na to pa pakt vključuje vizijo mednarodnega sistema, ki naj bo bolj učinkovit in reprezentativen, hkrati pa naj bi izpolnil sprejete zaveze, vključno z doseganjem ciljev trajnostnega razvoja in Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah. Zajema tudi povsem nova področja in vprašanja, kot je npr. globalno upravljanje digitalnih in nastajajočih tehnologij.

Pomemben del pakta je, da digitalne tehnologije odpirajo nove zmogljivosti in priložnosti v prizadevanjih za okoljsko trajnost. S paktom je načrtana smer za modernizacijo OZN, ki uporablja inovativne pristope za doseganje napredka pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Gre za t. i. OZN 2.0, ki uporablja potencial strokovnega znanja in veščin današnjega časa za premagovanje izzivov na področju podnebnja, izobraževanja, kmetijstva, enakosti spolov itd. Jedro OZN 2.0 predstavlja t. i. kvintet sprememb oz. boljše zmogljivosti na petih področjih strokovnega znanja: podatki, digitalne rešitve, inovacije, strateško predvidevanje in vedenjska znanost. Gre torej za orodja za zgodnje prepoznavanje trendov, a hkrati tudi za podporo izvajanju že obstoječih procesov. Oboje krepi pripravljenost na prihodnost. Prednost je treba dati agilnosti, učenju in ustvarjalnosti.

Velik pomen ima zaupanje v globalne institucije, a je to še vedno krhko. Vrh o prihodnosti je prispeval h krepitvi duha OZN in upanja v moč sodelovanja. Vendar pa bo pakt za prihodnost uspešen toliko, kolikor bo (ne)uspešno njegovo uresničevanje. Kot kažejo poročila, je v letu 2024 le 16 % ciljev trajnostnega razvoja na dobri poti, da bodo do leta 2030 tudi izpolnjeni. Na svetovni ravni napredek v zvezi s cilji trajnostnega razvoja vse od leta 2020 celo stagnira. Napredka pa ne moremo odlagati, ampak je ta nujen, saj sta od njega odvisna trajnost našega planeta in blaginja prihodnjih generacij.

[1] Dostopno na: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/252/89/pdf/n2425289.pdf>.

PAKT ZA PRIHODNOST

Razmišlja: Max Davidovič, Mladinski svet Slovenije

Nedavni pakt za prihodnost, sprejet v letošnjem septembru, spisan pa v nedoločenem obdobju pred tem, je bil svetu predstavljen kot širok okvir, ki bo posodobil multilateralni sistem, kakršnega so ga Združeni narodi zastavili leta 1945. Ob upoštevanju dandanašnjih razmer – od trdovratnih konfliktov do finančnih in tehnoloških nestabilnosti – se pakt usmerja v trajnostni razvoj, mir in varnost, upravljanje tehnologije in, nenazadnje, tudi na mlade. Čeprav ta dokument poudarja nujnost reform, je zaradi nejasnosti in pomanjkanja konkretno izvedljivih zavez zgolj ponavljanje že znanih pomanjkljivosti mednarodne diplomacije: posplošenih ambicij v kombinaciji s šibkim, nezavezujočim načrtom dela.

Poudarki pakta glede mladih in prihodnjih generacij delujejo kot obnova že dolgo prisotne idealistične retorike OZN, namesto da bi postavili realističen okvir za opolnomočenje mladih. Štiri ključne točke v tem delu so zelo obetavne, saj poudarjajo promocijo pravic mladih in družbeni razvoj, a besedilo spominja na pretekle obljube, ki so le redko pripeljale do občutnega napredka. Koncepti, kot je »medgeneracijski multiplikativni učinek«, poudarjajo pomembnost politik sedanjosti za rezultate v prihodnosti, večinoma pa ostajajo nepovezani z dejanskimi potmi za izvedbo. Tudi to, kar je bilo konkretnega, so revizije v zadnjih tednih pred vrhom žal spremenile v prostovoljne ukrepe, dodatno pa nas lahko žalosti dejstvo, da svet pakta ni sprejel s konsenzom.

Morda najbolj zaskrbljujoč vidik pakta pa je v pomanjkanju osredotočenosti na problematiko jedrske razorožitve. Pakt se je kljub temu, da smo v eni najkočljivejših situacij po kubanski krizi, zadovoljil predvsem s pozivanjem – želi si namreč »napredovanje glede cilja sveta brez jedrskega orožja«, ne da bi jedrske velesile pozval h konkretnim zavezam. Takšen poziv je v jasnem nasprotju z novo agendo za mir generalnega sekretarja OZN, ki je jasno predlagala korake za zmanjšanje jedrske napetosti. Paktu tu primanjkuje omembe vrednih strategij, kar spodkopava izraženi namen za zaustavitev jedrskih groženj.

Kot uspeh lahko štejemo to, da pakt priznava strukturno zastarelost Varnostnega sveta, saj predlaga skromne korake k reformi, posebej zaradi predvidene povečane vključenosti držav v razvoju. Brez zavezujočih točk glede omejitve moči veta imajo ta določila bolj simboličen kot transformativen značaj. Obetavna je tudi podpora pakta povečanemu sodelovanju z nedržavnimi akterji na ravni NVO, mest in posameznikov, kar odraža razumevanje držav, da je svet bolj in bolj multipolaren, to razumevanje pa ne more in ne sme nadomestiti nujnosti koherentnih dejanj držav glede perečih mednarodnih težav.

Pakt za prihodnost torej nakazuje smer za bolj odziven OZN, brez konkretnih zavez pa tvega, da bo postal še en artefakt plemenitega, a pogosto neučinkovitega mednarodnega dialoga. Če naj pakt za prihodnost preseže retoričnost, mora spremeniti nejasne trditve v politike, ki se bodo sposobne na aktualno problematiko odzivati z odločnimi dejanji. Čeprav pakt ni preboj, za katerega smo upali, da bo, se je začela jasni slika prihodnjega novega sistema, ki bo znal razrešiti pomanjkljivosti starega. Če pakt ne bo ostal le obnova agende iz 2015 in bo spodbudil dejanske spremembe, ga bomo sčasoma lahko prepoznali kot transformativno silo in, upajmo, tudi kot uspeh. Kot nekdo, ki se še šteje za mladega, si tega srčno želim.

STRATEŠKO PREDVIDEVANJE ZA BOLJŠO PRIHODNOST

Strateško predvidevanje (ang. *strategic foresight*) je proces poglobljenega razmišljanja, raziskovanja in dialoga o prihodnjih trendih v mednarodni skupnosti.

Poudarek je na kritičnem razmišljanju, predvidevanju – in ne napovedovanju – ter preigravanju verjetnih različic prihodnosti. Za Evropsko unijo, ki je imela v preteklosti težave s proaktivnim oblikovanjem politik, strateško predvidevanje ponuja pot za oblikovanje bolj inovativnih in v prihodnost usmerjenih politik.

Interni (MZEZ) projekt strateškega predvidevanja je svoj pečat pustil tudi na letošnji mednarodni konferenci Blejski strateški forum, kjer je skupina strateških mislecev na samostojnem panelu razglabljala o pomembnosti strateškega predvidevanja za kakovosten razvoj mednarodnih odnosov ter o mitih in strahovih glede prihodnosti.

Moderatorica panela, veleposlanica Sabina R. Stadler, je uvodoma pomenljivo opozorila na izjavo strokovnjaka za strateško in korporativno predvidevanje prof. Jana Oliverja Schwarza, ki je med drugim dejal: *»We will spend the rest of our lives in the future, that's why we are here today.«* S tem je poudarjena bistvena vloga strateškega predvidevanja pri oblikovanju prihodnjega sveta. Svet v katerem živimo, je vedno bolj kompleksen zaradi visoke stopnje globalizacije in soodvisnosti akterjev v mednarodni areni. Hiter tehnološki napredek, spremembe v dinamiki moči in spreminjajoča se narava mednarodnih odnosov povečujejo nepredvidljivost in mnogim vzbujajo občutek strahu. Nekateri so zaradi novega tehnološkega razvoja navdušeni nad prihodnostjo, drugi na te spremembe gledajo z negotovostjo in se bojijo družbenih posledic.

Strateško predvidevanje omogoča voditeljem in oblikovalcem politik, da presežejo pasivno opazovanje in namesto tega aktivno oblikujejo možne izide. Pomembno je raziskovanje širokega spektra možnih scenarijev, ne le najverjetnejših.

Zaradi hitrega znanstvenega in tehnološkega napredka, zlasti na področju umetne inteligence, digitalnega komuniciranja in izmenjave informacij, se družbe spreminjajo tako hitro kot še nikoli doslej. Čeprav imajo te spremembe velik potencial za izboljšanje globalnega upravljanja, zdravja in gospodarske blaginje, prinašajo tudi velike izzive.

V digitalnem okolju se širijo dezinformacije in alternativne realnosti, ki brišejo meje med resnico in neresnico. To ne spodkopava le diplomacije in globalnega upravljanja, ki temeljita na skupnem razumevanju in skupnih dejstvih. Ker različne skupine podpirajo razdrobljene različice resničnosti, se družbe polarizirajo, sodelovanje med narodi pa je vse težje ohraniti.

Za soočanje s temi izzivi sta nujna bolj proaktivna naravnost k tehnološkemu razvoju in razumevanje znanosti. To pomeni poudarjanje družbene odgovornosti, preglednosti in izobraževanja javnosti, zlasti mlajših generacij, ki bodo podedovale ta vprašanja. Vključevanje digitalne pismenosti in strateškega predvidevanja v izobraževalne sisteme že na osnovnošolski ravni bi lahko pomagalo opremiti prihodnje generacije z orodji, potrebnimi za odgovorno krmarjenje po svetu, prenapolnjenem z različnimi informacijami. Platforme družbenih omrežij, ki jih pogosto prepoznavamo kot vir razdora, lahko ponovno uporabimo kot orodja za povezovanje z mladimi in za spodbujanje sodelovanja.

BLEJSKI STRATEŠKI FORUM

V sklepnem delu je panel poudaril še ključni element odpornosti na globalne izzive: zaupanje v vlade in institucije. Žal se je to močno zmanjšalo, kar je privedlo do občutka ohromitve mednarodnega sistema, kjer sta sodelovanje in odločno ukrepanje pogosto ovirana. Za povrnitev zaupanja v institucije se morajo vlade vključiti v pregledne in vključujoče dialoge, ki posameznikom omogočajo, da prispevajo k oblikovanju prihodnosti. Osredotočanje na točke strinjanja, tudi med državami z globokimi nesoglasji, je lahko izhodišče za vzpostavitev sodelovanja – vsaj pri ključnih vprašanjih preživetja. S premikom od konflikta k sodelovanju lahko premagamo negotovosti prihodnosti ter ustvarimo bolj odporen in trajnosten svet. S prizadevanjem za skupne cilje in osredotočanjem na točke soglasja, tudi med narodi ali skupinami z velikimi razlikami, lahko mednarodna skupnost preide od konflikta k sodelovanju. Takšen premik nam omogoča, da si zamislimo prihodnost, ki jo bosta zaznamovali odpornost in trajnost, ne pa strah in razdor. Z uporabo predvidevanja se lahko približamo svetu, v katerem negotovosti prihodnosti postanejo priložnosti za rast in napredek, s čimer se prihodnost iz vira strahu spremeni v nekaj, česar se lahko veselimo.

V razpravi, ki je potekala v torek, 3. septembra, so sodelovali Sirkka Heinonen, Maricela Muñoz, Matthias Lüfkens, Ilan Manor in Kristofer Nevall. Posnetek razprave je dostopen na YouTube kanalu BSF.

Razprava na panelu "Preparing for Unknown Futures" / Avtor: Tadej Kreft

(z d.) Moderatorka VP Stadler in panelisti Nevall, Heinonen, Lüfkens, Manor, Muñoz / Avtor: MZEZ/ZAN

BILO JE ...

V VARNOSTNEM SVETU OZN 1950/51

Morda se je za Slovenijo kot aktualno nestalno članico Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov zanimivo ozreti na čas, ko so v imenu tedanje Jugoslavije (FLRJ) v njem prvič sedeli slovenski diplomati.

Zasedanje VS OZN o Koreji in Tajvanu, predsedujoči dr. A. Bebler (28. 11. 1950) /VIR: arhiv OZN

V docela drugačnih mednarodnih okoliščinah je bila kandidatura nove države za prestižni položaj presenečenje, njena zmaga v tretjem krogu 20. oktobra 1949 pa velik uspeh jugoslovanske diplomacije. Zanj so bili tedaj zaslužni slovenski diplomati (minister Kardelj, namestnik dr. Bebler, stalni predstavnik dr. Vilfan), ki so v nekdanji državi kar petkrat vodili misijo na Peti aveniji. Dr. Joža Vilfan (1947–1950), dr. Aleš Bebler (1950–1951), dr. Jože Brilej (1954–1956), dr. Anton Vratuša (1967–1969) in Ignac Golob (1982–1986). Tedaj je bil jugoslovanski delež v proračunu OZN 0,36 % – petkrat večji od današnjega slovenskega. Za ponazoritev – pri OZN je bilo leta 1950 akreditiranih 12 jugoslovanskih, 18 sovjetskih in 30 ameriških diplomatov.

Po sporu s Stalinom je Jugoslavija kljub socialističnemu režimu izkoristila simpatije zahodnega sveta ter na glasovanju v Generalni skupščini premagala tako kandidatko zahoda (Novo Zelandijo) kot vzhoda (Češkoslovaško) ter potem prav s svojo nevezanostjo na novo nastajajočo blokovsko delitev sveta večkrat uspešno posredovala. Svetovna organizacija je tedaj štela 60 članic (novi sta bili Izrael in Indonezija), poleg FLRJ pa sta mdr. v VS sedeli še Indija in Egipt. S tema državama so naši diplomati vzpostavili močno zaupanje – in prav to zaupanje je bilo desetletje pozneje temelj za gibanje neuvrščenih. Jugoslovanska delegacija ni sledila sovjetski, ko je ta zapuščala zasedanja, z izjemno retorično spretnostjo in svetovljanstvom dr. Beblerja pa je na diplomate in medije napravila močan vtis.

S čim se je tedaj ukvarjal VS, ki je med gradnjo sedanjega sedeža zasedal v začasnih prostorih svetovne organizacije v Lake Success na Long Islandu in »zaradi pregretega ozračja pred ameriški volitvami« tudi v Parizu? Z izraelsko-palestinskimi vprašanji, z invazijo Severne Koreje na Južno s sovjetsko pomočjo (25. junij 1950) in z ameriško 7. floto, ki je preventivno in kot protiukrep na ukaz predsednika dva dni pozneje zaplula v Tajvansko ožino. Začela se je hladna vojna. Nanjo se je z nujno sejo v nedeljo 25. junija 1950 odzval VS in z resolucijo pozval k ustavitvi nasilja ter vrnitvi na 38 poldnevnik.

Na 530. zasedanju VS konec novembra 1950 – pod predsedovanjem Jugoslavije (*fotografija*) – so članice na njen predlog skupaj obravnavale obe notranje povezani vprašanji (Koreja in Tajvan). Jugoslavija je na zasedanju nepristransko obsodila vsako vmešavanje velesil, saj je bila sama več let deležna tako zahodnega pritiska pri tržaškem vprašanju kot vzhodnega s sovjetskim vmešavanjem. Članstvo v VS je bila za Jugoslavijo tedaj odlična globalna promocija in slovenski diplomati so pri tem, pa tudi v poznejših letih delovanja v Združenih narodih, odigrali pomembno vlogo.

DKP – TOKRAT IZBRANO

»PLEČNIKOVA LJUBLJANA« NAVDUŠILA OBISKOVALCE KULTURNE NOČI V DUBLINU

Veleposlaništvo Slovenije v Dublinu je 20. septembra 2024 že tretje leto zapored sodelovalo v projektu Kulturne noči – takrat kulturne in druge ustanove po vsej Irski obiskovalcem ponudijo brezplačne kulturne dogodke. Veleposlaništvo je vrata za obiskovalce odprlo med 16.00 in 21.30 ter predstavilo mednarodno potujočo razstavo »Plečnikova Ljubljana«.

Razstava osvetljuje izjemen vpliv Jožeta Plečnika na urbanistično podobo Ljubljane in na njeno preobrazbo v prestolnico ter na Plečnikov prispevek k svetovni arhitekturni dediščini. Obiskovalci so dobili poglobljen vpogled v Plečnikovo delo prek panojev s fotografijami, skicami in opisi njegovih najbolj prepoznavnih del.

Na ogled so bili tudi videoposnetki Plečnikove arhitekturne zapuščine v Ljubljani, ki je zaradi svoje humanistične naravnosti in vizionarskih urbanističnih rešitev postala del Unescove svetovne dediščine.

Obiskovalci so bili navdušeni nad obsegom in pomenom Plečnikovih del, mnogi pa tudi presenečeni nad njegovim vplivom in delovanjem na mednarodni ravni, zlasti v srednjeevropskem prostoru. Dogodek je bil tudi del Evropske kulturne poti, ki je povezala vsa veleposlaništva sodelujočih držav članic evropske mreže nacionalnih kulturnih inštitutov – EUNIC.

Obiskovalci razstave "Plečnikova Ljubljana"
Avtor: veleposlaništvo Dublin

ZADNJA STRAN

MALO NAZAJ IN MALO NAPREJ

USPEŠNO OPRAVLJENO

- 24. september: izid osme številke Diplomatskega zvezka
- 22. in 23. september: vrh za prihodnost v OZN
- 24. september: začetek splošne razprave v Generalni skupščini OZN
- 1. oktober: zaključek prvega predsedovanja Slovenije Varnostnemu svetu OZN v obdobju 2024/2025
- 15. oktober: konferenca Usposabljanje v umetni inteligenci in sodobnih tehnologijah
- 15.–22. oktober: 12. slovenski razvojni dnevi, mednarodna konferenca o prehranski varnosti in drugi slovenski humanitarni forum
- 4.–6. november: konzularni posvet

PRIPRAVLJAMO SE NA

- 14.–15. november: 9. letni Forum Strategije EU za Alpsko regijo
- 20.–21. november: 6. dnevi Latinske Amerike in Karibov
- 18.–20. december: 28. posvet slovenske diplomacije

MISEL ZA KONEC

Besede so oblačila, ki jih nosijo misli.

Samuel Beckett

Diplomatski zvezek je informativno glasilo o diplomaciji, mednarodnih odnosih in globalnih dogajanjih. Izdan je le v elektronski obliki. Izhaja šestkrat letno (na 2 meseca).

Vsebina ni nujno odraz uradnih stališč Ministrstva za zunanje in evropske zadeve.

UREDNIKA: veleposlanica Sabina Stadler Repnik; NAMESTNICA UREDNICE: Marjana Prvinšek Bokal
TAJNICA UREDNIŠTVA: Klementina Goličnik
LEKTORIRANJE: Nanika Holz

NASLOV UREDNIŠTVA: MZEZ, Služba za strateško načrtovanje in analize
Grad Jable, Grajska 1, Loka pri Mengšu, 1234 Mengeš
Tel. 01 478 67 20, e-naslov: zan.mzez@gov.si
Izdaja: november 2024, ISSN 33023-9036

